

N:o 40.

Af herr **C. W. Hultstein**, angående beviljande af viss ersättning eller ock årlig pension åt förre godsegaren *Frithiof Sandberg*.

»Konungen eger att i brottmål göra nåd, mildra straff samt återgifva ära och till kronan förverkadt gods». Så lyder, som bekant, benådningens rätts grundsats i vår regeringsforms 25 §. Denna benådningens rätt hvilar på den förutsättningen bland andra, att det af domstolarne för en viss förbrytelse utmätta straff understundom kan i tillämpningen visa sig vara större, än straffets ändamål kräfver, och detta ändamål vinnes, äfven om straffmättet minskas eller straffet helt och hållet efterskänkes. Benådningens rätt är alltså ämnad att suppleras strafflagstiftningen och förebygga onödig hårdhet i behandlingen af dem, som förbryta sig mot samhällets lagar. Utöfningen af benådningens rätt är emellertid förenad med stora vanskligheter. Det gäller att afgöra, huruvida det redan utstånna straffet kan för den brottsliga viljans undanrödjande hafva varit till fyllest, så att brottslingen i fråga kan beräknas, derest straffet eftergifves, komma att för framtiden föra ett lagenligt lif. Då man för bedömande här af är hänvisad endast till yttre fakta och ej kan med någon större grad af tillförlitlighet vinna kännedom om brottslingens inre, äro misstag vid benådningens rätts tillämpning ej uteslutna, och det kan allt för lätt inträffa, att nåd förunnas en brottsling, hos hvilken den genom brottet ådagalagda, samhällsvådliga viljan med oförminskad kraft fortlevver och hvars benådning således utsätter samhällets medlemmar för brottsrisker, som genom brottslingens kvarhållande i fängelset kunnat förebyggas. Särskildt i fråga om gröfre brottslingar, framför allt dem, hvilkas brottsliga vilja pröfvats vara af sådan styrka och intensitet, att lifstids straffarbete blifvit dem ådömdt, kan benådningen medföra stor fara för samhällets öfriga medlemmar. Redan detta innebär efter min uppfattning ett åsidosättande af

samhällsmedlemmarnes rättmättiga anspråk på skydd till lif och egendom, och man kunde ur denna synpunkt vara frestad ifrågasätta, huruvida benådning af lifstidsfångar verkligen är förenlig med statens pligt att skydda sina medlemmar mot förbrytelser; i hvarje fall synes rättvisan fordra, att staten sjelf åtager sig ansvaret för de olycksdigra följder, som af benådningen kunna härflyta. Eljest uppstår det betänkliga förhållandet, att enskilda kunna få lida för de misstag vid benådningsrättens utöfning, som af staten begås, och det kan ej vara staten värdigt att på enskilda öfverflytta ansvaret och risken för statens egna åtgärder. Min mening är alltså, att staten ej må återskänka en lifstidsfånge friheten, med mindre staten sjelf åtager sig att ersätta all skada, som den benådade genom brottsliga handlingar kan komma att tillfoga enskilda samhällsmedlemmar. Billigheten och rättvisan uti denna min uppfattning torde för en hvar vara uppenbar, och särskildt i nuvarande tid, då strömningar göra sig gällande i riktning att pålägga staten vårdnadspligt äfven efter bestraffningens fullbordan gent emot sådana brottslingar, som i fängelset ådagalagdt synnerligen samhällsvådlig viljeriktning, torde den af mig uttalade åsigten kunna påräkna talrika och varma anhängare. Den omständigheten, att statens ersättningspligt i ofvan antydda fall hittills ej kommit till uttryck i lagstiftningen och att således någon juridisk rätt att af staten utfå ersättning för af benådad lifstidsfånge tillfogad skada ej förefinnes, bör ej undanskymma rättmättigheten af anspråket på sådan ersättning, och jag vågar således hysa den förvisningen, att Riksdagen skall befinnas villig att bifalla det förslag, jag har för afsigt att framställa, och hvilket går ut på beviljande af skadeersättning åt en person, som af benådad lifstidsfånge tillfogats svårt lidande och svår kroppsskada. Det fall, jag åsyftar, inträffade den 14 juni 1877 å egendomen Skeen i Sunnerbo härad af Kronobergs län, hvilken egendom då egdes af godsegaren Frithiof Sandberg. De närmare omständigheterna vid brottets begående kunna inhemtas af rannsaktionsprotokollen, hvilka af mig skola tillställas vederbörande utskott; jag nöjer mig därför att ur det i målet förda polisförhørsprotokoll här anföra följande:

»Protokoll, hållet i Skeen den 15 juni 1877.

Sedan hos undertecknad denna dag anmälts, att herr patronen F. Sandberg i Skeen sistliden gårdag blifvit svårt misshandlad af en frigifven fästningsfånge, instälde sig undertecknad t. f. kronofogde nu härstädes för att anställa polisförhör, vid hvilket förhör äro närvarande herr patron F. Sandberg, hvilken till följd af det honom öfvergångna våldet är sängliggande, Magnus Pettersson i Hallarp och drängen Magnus Magnusson i Skeen jemte åtskilliga andra personer.

Herr patron F. Sandberg upplyser, att sistlidne gårdag hade till Skeen ankommit två personer, en man och en qvinna, hvilka, sedan de å gästgifvaregården köpt och förtärt bränvin, infunnit sig hos herr fabrikören N. C. Sandberg och betlat, och då patron F. Sandberg, som är tillsatt tillsyningsman för Skeens rote, förhållit dem det orätta härutinnan, hade mannen, hvilken uppgaf sig heta Magnus Dahl eller Lindgren från Hallands län, utfarit i otidigheter, hvarför Sandberg fann sig befogad att forsla dem till närmaste kronobetjening, men under färden dit och då de tillryggalagt 0,5 mil, hade Dahl, som satt bredvid Sandberg, af den medföljande qvinnan begärt och erhållit ett matknyte, hvarur han, som haft detsamma under fotsacken, upptagit en större tälknif, med hvilken han tilldelat Sandberg först ett sår i ansigtet samt omedelbart derefter ett annat i venstra armen, och aflemnades till bestyrkande häraf ett så lydande läkarebevis.

»Efter denna dag verkställd besigtning å patron Frithiof Sandberg i Skeen, som af en frigifven fästningsfånge, hvilken han för kringstrykande fasttagit för att öfverlemna i kronobetjeningens händer, blifvit svårt sargad med en af denne innehafd spetsig knif, får jag härmed intyga, att herr Sandberg lider af följande skador: ett omkring 4 tum långt sår, börjande strax under venstra örat samt gående snedt uppåt och framåt ansigtet något under ohbågen, djupast under örat, samt å venstra armen ett omkring 10 tum långt sår, börjande på öfverarmens utsida ett par tum ofvan armbågsleden och gående tvärs öfver leden, utan att hafva inträngt i ledgången, fortsättande 3 tum nedåt underarmen, der det tvärt afviker åt dennes utsida, hvarest muskellagret är djupt genomskuret.

Tillika synes nära midten af underarmens insida ett hål, hvarigenom knifspetsen sannolikt först utträngt, innan knifven efter en ny vridning åter utdragits. De genomskurna musklerna äro svårt sargade och en stark blödning har egt rum ur begge såren.

De begge yttersta fingrarne å venstra handen äro bortdomnade och fullständigt förlamade. Ehuru jag anser mig kunna hoppas, att de undfångna skadorna icke äro af lifsfarlig beskaffenhet, anser jag mig för närvarande icke kunna bestämdt uttala, om de komma att efter sårens läkning medföra för framtiden qvarstående menliga följder, såsom fortfarande förlamning af fjerde och femte fingrarne å venstra handen. Detta får jag härmed på aflagd embetsed intyga. Skeen den 14 juni 1877. G. B. Knös.»

Efter antecknandet häraf före kallades Magnus Dahl, hvilken om sina lefnadsöden lemnade följande uppgift: att han är född den 7 februari 1819 i Drengsereds socken i Hallands län af föräldrarne Johan Dahl och

Anna Andersdotter, hvilka båda äro döda; han vistades hos fadern, till dess han uppnått 22 års ålder, då han af Vestbo häradsrätt dömdes för 1:sta resan stöld till 8 dagars fängelse vid vatten och bröd, 1841 dömd för rån, 1842 tilltalad och 1844 dömd för mord och 3:dje resan stöld till lifstids straffarbete, frigafs från Varbergs fästning den 12 juni 1875, efter hvilken tid han icke haft något stadigt hemvist. Dahl erkänner, att han begått omförmälda våldet mot Sandberg, men visar icke någon ånger öfver brottet. Drängen Magnus Magnusson, som varit närvarande, då brottet skedde, berättar härom lika med Sandberg. Med anledning af hvad som sålunda förekommit, varder Magnus Dahl eller Lindgren härmed förklarad häktad, och kommer han att införpassas till länsfängelset i Vexjö för undergående af ransakning vid Sunnerbo häradsrätt. — — — — —

Som ofvan C. N. Granqvist».

Såsom af det anförda framgår, var det Sandberg ågångna våldet af svåraste art. Att de tillfogade skadorna förorsakat Sandberg stadigvarande men, kan ock inhemtas af de båda intyg, som uti bil. A. och B. åtfölja denna motion.

Af brottslingen kunde naturligtvis ej något skadestånd utfås, och Sandberg är alltså ännu-i dag i saknad af all ersättning för sitt lidande. Att han ända hittills underlåtit att hos statsmagterna göra framställning om sådan ersättnings utbekommande, har berott dels derpå, att han hittills varit i ekonomisk betryggad ställning och således ej varit i trän-gande behof af statens understöd, dels ock hufvudsakligen derpå, att sta-tens ersättningsskyldighet i ifrågavarande fall först under senare tid kan antagas hafva inträngt i allmänna rättsmedvetandet. Tiden har sålunda först nu syntts gynsam för en framställning om ersättnings utfående, och dertill kommer, att hans ekonomiska ställning under de senare åren undergått väsentlig försämring.

Hvad beträffar beloppet af den ersättning, som skäligen bör till-komma Sandberg, kan analogi lämpligen hemtas från den uppskattning af skador, som olycksfallsförsäkringsbolagen tillämpa vid bestämmande af in-validitetsersättning. Enligt mig meddelade upplysningar beräknas invalidi-tetsersättningen för förlust eller obrukbarhet af venstra armen till 45 % af försäkringssumman. För Sandberg i hans egenskap af egare till en mycket stor egendom torde, då hänsyn jemväl tages dertill, att han haft en alldeles ovanligt stor familj att försörja — han har uti sitt äktenskap haft 20 barn, af hvilka 14 ännu lefva — olycksfallsförsäkringsbeloppet för att kunna bereda honom skäligen ersättning i händelse af inträffade olycks-fall ej hafva kunnat sättas lägre än 20,000 kronor, hvilket också är det belopp, för hvilket Sandberg några år efter ifrågavarande brotts begående

lät olycksfallsförsäkra sig. Efter denna beräkningsgrund skulle ersättningen för skadan i venstra armen uppgå till 9,000 kronor. Tages så i beräkning såret å kinden och de svåra smärtor, Sandberg fått uthärda — jag fäster uppmärksamheten dervid, att såret å kinden först efter 20 år läktes och detta först efter genomgången operation — bör en ersättning af 10,000 kronor en gång för alla eller en deremot svarande årlig pension ej anses för högt tilltagen. Snarare är den beräknade ersättningen för låg i betraktande deraf, att Sandberg under mer än 23 år efter skadornas erhållande varit i saknad af all ersättning.

För att ej försvåra framgången åt min motion, anser jag mig emellertid böra stanna vid ofvan angifna belopp.

Under återopande af det anförda och med betonande deraf, att Sandberg tillfogades ifrågavarande skador, *då han i egenskap af tillsyningsman öfver försvarslösa personer var stadd i tjensteutöfning*, får jag alltså vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte bevilja förre godsegaren Frithiof Sandberg, nu boende i Helsingborg, skadestånd för mot honom den 14 juni 1877 af benådad lifstidsfånge begånget våld antingen en ersättning en gång för alla af 10,000 kronor eller ock en årlig pension under hans återstående lifstid af 1,000 kronor.

Om remiss till statsutskottet anhålles.

Stockholm den 22 januari 1901.

C. W. Hultstein.

Bil. A.

Vid denna dag företagen undersökning företedde förre godsegaren herr Frithiof Sandberg från Helsingborg följande sjukliga förändringar, uppkomna enligt uppgift efter honom år 1877 öfvergånget yttre våld. A venstra armbågsregionen synes ett omkring 21 cm. långt, temligen bredt,

oregelbundet ärr, snedt förlöpande från venstra öfverarmens nedre yttre del öfver armbågen till underarmens undersida.

Hela venstra handen är något liten och förkrympt i synnerhet i utbredningsområdet af armbågsnerven (nervus ulnaris), så att 4:de och än mer 5:te fingret är atrofiskt. Å venstra tinningstrakten och angränsande del af venstra kinden förefinnes ett oregelbundet ärr, uppkommet efter yttre skada enligt uppgift vid samma tillfälle som skadan å venstra armbågen. Vid tiden för sårets eller skadans tillkomst skall svårighet för dess läkning förelegat, så att under flera år ett ständigt öppet sår förefunnits vid venstra tinningen. Vid af undertecknad den 14 mars 1898 företagen undersökning af såret befans det vara säte för en kräftartad växt, för hvilken tillstötande komplikation nämnde herr Sandberg å härvarande lasarett (från den $14/3$ 98 till den $23/4$ 98) operativt behandlades. På grund af ofvanstående får jag således intyga, att Sandberg, förutom den tidsförlust, som vållats honom i och för nämnda skadors och komplikationers läkning, äfven på grund af de, i följd af skadorna å armbågsregionen tillkomna förändringarne i venstra handen, i den mån de kunnat vålla det, varit till arbetsförmåga nedsatt.

Ljungby den 8 september 1900.

A. v. Wachenfeldt.

Lasarettsläkare.

Vidimeras:

Axel Jonsson. G. Lundberg.

Bil. B.

Att f. godsegaren Tycho Frithiof Sandberg, född den 8 juli 1841, den 14 juni 1877 blef lömskt öfverfallen af en frigifven listidsfänge, som tillfogade honom tvenne knifhugg, det ena bakom venstra ögat med skärsår öfver kinden nedåt halsen, det andra å venstra armen med påföljd, att arm och hand blefvo förklamade; att hugget vid ögat icke kunde fullständigt läkas på öfver 20 års tid; att läkaren, som skötte Sandberg, till mig yttrade, »att såren voro så svåra, att Sandberg hade sin ovanliga fy-

siska styrka och absoluta nykterhet att tacka för lifvet», att denna olycka för Sandbergs ekonomi hade ödesdigra följder, helst som han hade med sin hustru tjugu (20) barn.

Detta varder på begäran betygadt.

Stockholm, Kungsholmen den 10/12 1900.

P. J. Rydeman.

Kyrkoherde.

(Sigill.)

Vidimeras:

Axel Jonsson. G. Lundberg.